

ТОМ 100 НА ГОДИШНИКА
НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“,
ФИЗИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Проф. дфзн ЮЛИЯ ВЕСЕЛИНОВА
Главен редактор

Уважаеми читателю,

Това юбилейно издание е повод да се върнем назад в годините и да проследим как се е зародило, как е било създадено списанието.

На 1 октомври 1888 г. е основано най-старото висше училище в България – Софийският университет „Св. Климент Охридски“ – с четирима редовни и трима извънредни преподаватели и 49 студенти. Открит като Висш педагогически курс, след няколко месеца той е преименуван във Висше училище, а от 1904 г. – в Университет. Пръв негов ректор е известният български езиковед Александър Теодоров-Балан.

Софийският университет съхранява демократичните традиции в областта на просветата и културата от епохата на Българското възраждане и се налага като главен учебно-научен и културен център в младата българска държава. През първите години на своето съществуване той има три факултета – историко-филологически (от 1888 г.), физико-математически (от 1889 г.) и юридически (от 1892 г.). Изучават се специалностите история и география; славянска филология и литература, философия и педагогика, математика и физика, химия; естествени науки; право. Софийският университет се развива като основна научна институция в страната. Педагогическата заетост на преподавателите се съчетава с резултатна научноизследователска дейност, която обогатява родната наука със значителни приноси. Те стават публично достояние чрез университетските научни издания „Годишник на Софийския университет“, „Университетска библиотека“ и др.

Годишникът на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е най-старото българско списание, основано през 1904 г. Редакционният

комитет е съставен от представители на трите факултета: Беньо Цонев (Историко-филологически), Георги Колушки (Физико-математически) и Стефан Киров (Юридически). Ето какво четем в Предговора на 1. том на Годишника:

„Преподавателите от Софийското Висше Училище, сега Университет, отдавна желяха да имат свой научен орган, както прилича на Академическо тяло; ако по бюджетни и други причини това хубаво желание се отлагаше от година на година и оставаше се неизпълнено. Едвам за изтеклата първа университетска година (1904/1905) биде разрешен исканият кредит и първото наше университетско издание, наречено „Годишник“, можа да начене своя живот. Изработи се нужният за това Правилник и се избра особен редакционен комитет, в който влязоха представители и от трите факултета.

Името „Годишник“ бе дадено с цел да се съедини в едно официалната част с научната. Но както ще се види още от тая му 1. книга, „Годишникът“ съдържа несравнено повече научни работи, отколкото официални; па и самите научни работи, печатани в него, не стоят в никаква връзка с годишния живот на Университета. Затова с време научната част, когато бъде вероятно още по-голяма, ще може да се отцепи съвсем от официалната и да се издава в отделни книги.

Като поднасяме на учения свет у нас и на чужбина тия скромни приноси от преподавателски сили на първия български Университет, надяваме се с време да подобряваме се повече, както външно тъй и вътрешно, това издание, за да можем полека-лека да го дигнем до степен, на каквато стоят подобните академични издания.

София, 1.VII.1905 г.“

Списанието се състои първоначално от две части: официален дял и научен дял. Официалният дял съдържа винаги годишен отчет на Университета за предишната учебна година; информация за академичния състав, брой студенти, видове лекции, защитени дисертации; отчет на Дружеството за подпомагане на бедни студенти и др. В него може да се намери информация за целия пъстър живот на университета, напр. за прекараната университетска криза 1907/1908, за перипетиите и борбата, която се е водила за възстановяване на Университета. Научният дял съдържа научни публикации от трите факултета.

През 1908/1909 г. се обособяват вече две отделни книжки – Официален дял и книжката на Физико-математическия факултет. През 1963 г. Факултетът по физика към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се отделя от математическия и през 1963/1964 г. излиза първата

книжка на Годишника, профилирана само по физика. Томът, издаван от Физическия факултет, е посветен на научни изследвания по теоретична и експериментална физика и се реферира от INIS. В Годишника се отпечатват значими и оригинални публикации на български и чуждестранни автори върху изследвания, проведени във факултета или с негово участие, които обхващат традиционни области от физиката, като атомна и ядрена физика, астрономия, радиоелектроника, квантова електроника, физика на твърдото тяло и кондензираната материя, физика на полупроводниците, спектроскопия, ядрена техника, метеорология, геофизика, медицинска физика, методика на обучението по физика.

В Годишника на Софийския университет са публикувани статии на много наши колеги-физици, доайени на университетското обучение по физика и известни учени, като **проф. Елисавета Карамихайлова** – специалист в областта на ядрената физика и естествената радиоактивност, основателка на катедра „Атомна физика“, първата дама на българската физика (за периода от 1888 до 1939 г. има само една жена учен в Софийския университет – физичката Елисавета Карамихайлова), чиито експерименти предшестват откриването на неутрона и деленето на урана (Всъщност първите „разконспирирали“ неутроните, са българката Елисавета Карамихайлова и германката Мариета Блау от Кавендишовата лаборатория на университета в Кеймбридж, където Карамихайлова е на специализация при Ръдърфорд. Експериментирайки с полоний, те наблюдават поток от непознати частици. Вместо веднага да докладват откритието, губят ценно време за тълкуване на резултата от опита ... и се разминават с Нобеловата награда през 1939 г. за откриване на неутроните.); **проф. Александър Христов** – специалист в областта на повърхностните явления при течности; **акад. Любомир Кръстанов** – основател на метеорологията в България; **чл. кор. Георги Манев** – основател на катедра „Теоретична физика“, предлага потенциал, обясняващ явления в Слънчевата система със същата точност, както и теорията на относителността, но оставайки в рамките на класическата механика; **акад. Асен Дацев** – теория на топлопроводността и физичната същност на квантовата механика; **акад. Христо Христов** – теоретична физика; **акад. Емил Джаков** – електроника; **акад. Никола Бонев** – теория за произхода на Вселената; **акад. Георги Наджаков** – открития в областта на фотоелектроните, откривател на фотоелектретите, поставил основите на физиката на твърдото тяло; **акад. Милко Борисов** – физика на твърдото тяло, акустичната оптика и електроника; и още много други известни наши учени.

Предлагаме на Вашето внимание факсимиле на статията на Георги

Наджаков „Върху един нов начин на перманентна поляризация при диелектриците. Един нов тип електрети: фотоелектрети“, публикувана в Годишника на Софийския университет, Физико-математически факултет, том XXXIII, кн. 1., стр. 409–420 (1936/1937 г.), в която са изложени идеите на автора и опитните резултати, довели до първото българско откритие – фотоелектретите.

Да си пожелаем Годишникът на Софийския университет, Физически факултет, да продължава да ни представя достойно пред научната общественост у нас и в чужбина.